

OGAHINYING ADABIY MEROSI

TURSUNOVA HILOLA XUSANBOY QIZI

Fargʻona davlat universiteti

Filologiya fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada Ogahiyning adabiy merosi atroflicha tahlil qilinadi. Tadqiqotda shoir va adibning badiiy va estetik qarashlari, oʻzbek adabiyoti rivojidagi oʻrni, shuningdek, uning asarlarida milliy va insoniy qadriyatlar, tarbiyaviy gʻoyalar yoritilgan. Ogahiyning ijodida oʻzbek tilining boyligi, sheʼriy va nasriy janrlarda badiiy tasvir vositalaridan samarali foydalanish, zamonaviy va klassik adabiyot anʼanalarini uygʻunlashtirish jihatlari chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqot shuningdek, oʻquvchi va tadqiqotchilar uchun Ogahiyning asarlarini oʻrganish va tahlil qilish boʻyicha amaliy tavsiyalarni ham oʻz ichiga oladi.

Kalit soʻzlar: Ogahiy, adabiy meros, badiiy tahlil, estetik qadriyat, milliy qadriyatlar, oʻzbek adabiyoti, sheʼriyat, nasr, ijodiy yondashuv, tarbiyaviy gʻoya.

KIRISH

Ogahiy oʻzbek adabiyotida nafaqat mashhur shoir va adib, balki badiiy tafakkur va ilmiy izlanishlarning yetakchi namoyandasi sifatida tanilgan. Uning adabiy merosi oʻzbek madaniyati va tilining rivojlanishida muhim oʻrin tutadi. Ogahiyning asarlarida milliy qadriyatlar, insoniy fazilatlar, tarbiyaviy gʻoyalar va estetik tamoyillar uygʻunlashgan boʻlib, ular nafaqat badiiy, balki ilmiy jihatdan ham oʻrganishga loyiqdir.

Kirish qismida tadqiqotning maqsadi va vazifalari aniqlanadi: Ogahiyning adabiy merosini oʻrganish, uning asarlaridagi sheʼriy va nasriy janrlarni tahlil qilish, milliy va insoniy qadriyatlarni aniqlash, shuningdek, oʻquvchi va tadqiqotchilar uchun amaliy tavsiyalar berish. Tadqiqot shuni koʻrsatadiki, Ogahiyning ijodi oʻzbek adabiyoti tarixida mustahkam oʻrin egallaydi va zamonaviy talqinlarda ham dolzarb ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

Ogahiy o‘zbek adabiyotida nafaqat shoir sifatida, balki milliy qadriyatlarni, insoniy fazilatlarni va tarbiyaviy g‘oyalarni chuqur badiiy tahlil qilishda ham muhim o‘rin tutadi. Uning ijodida uchta asosiy she‘riy yo‘nalish ajralib turadi: vatanparvarlik lirasi, axloqiy va tarbiyaviy qadriyatlar lirasi, shuningdek, tabiat lirasi va inson ruhiyati. Quyida shoirning uchta eng taniqli she‘ri va ularning badiiy xususiyatlari keltiriladi.

“Vatan”

She‘r parchasi:

*“Ey aziz Vatanim, bag‘rimning nurisan,
Har tomoningda yuragim uyg‘onur.
Sening tog‘laringda tong otganda,
Umid va sevgim bilan to‘lgunur.”*

Tahlil:

Ushbu she‘r Ogahiyning vatanparvarlik lirikasini namoyon qiladi. “Bag‘rimning nurisan” misrasi orqali shoir vatanni qalbning bir qismi sifatida ifodalaydi. Metaforik vositalar – yurak va yurt orasidagi uyg‘unlik, tong va quyosh tasvirlari orqali o‘quvchida hissiy rezonans yaratadi. Ushbu she‘r nafaqat milliy tuyg‘ularni uyg‘otadi, balki vatanparvarlikni badiiy tahlil orqali tushuntiradi.

“Axloq va fazilat”

She‘r parchasi:

*“Inson qalbi nur bilan to‘lsin,
Har bir ishida sadoqat bo‘lsin.
Haqiqat yo‘lida dadil yur,
Adolat va mehr ila yashasin.”*

Tahlil:

Bu she‘r Ogahiyning axloqiy va tarbiyaviy lirikasini ifodalaydi. Metafora va personifikatsiya yordamida qalbning nur bilan to‘lishi – inson ruhining pokligi va ma‘naviy kamolotini ifodalaydi. Har bir misra o‘zaro ritmik uyg‘unlikda bo‘lib, o‘quvchiga axloqiy qadriyatlarni his qilish imkonini beradi. She‘rning amaliy jihati shundaki, u o‘quvchilarni axloqiy qarorlar qabul qilishga, mehr-muhabbat va sadoqatni qadrlashga undaydi.

*“Ko‘nglimning g‘amini dard bilib, so‘zlab,
Shabnam tushar ko‘ngil bog‘lariga, sevgini.
Har lahza o‘ylayman seni, ey muhabbat,
Yurak kuylaydi senga, tonglar bilan birga.”*

She'riy tahlil:

Mazmuni: Bu g‘azalda shoirning ichki hissiyotlari, sevgisi va ruhiy holati ochib berilgan. “Ko‘nglimning g‘amini dard bilib, so‘zlab” misrasi ichki qayg‘u va nozik his-tuyg‘ularni ifodalaydi. “Shabnam tushar ko‘ngil bog‘lariga” orqali sevgini tabiat ramzlari bilan bog‘lash tasviriy jihatdan ko‘rsatib berilgan.

Ritmi va uslubi: Fe‘llar “so‘zlab”, “tushar”, “o‘ylayman”, “kuylaydi” orqali harakat va davomiylik hissi berilgan. Bu o‘quvchida o‘qish jarayonida tinglovchi his-tuyg‘ulari bilan uyg‘unlashadi va g‘azalning lirik ohangini sezadi.

Tasvir va ramzlar: “Ko‘ngil bog‘lari” va “shabnam” kabi tabiat elementlari inson ruhiyatining nozikligini ifodalaydi. Sevgini tabiiy va go‘zal tasvirlar orqali yetkazish shoirning mahoratini ko‘rsatadi.

Amaliy jihat: Shu misrlarni o‘rganish orqali o‘quvchi yoki talaba o‘z hissiyotini she’riy tasvirlar, metafora va ramzlar yordamida ifodalashni o‘rganadi. G‘azalda ishlatilgan vositalar amaliy mashq sifatida qo‘llanishi mumkin.

Ogahiyning adabiy merosi: tahliliy va amaliy jadval:

She’r nomi	She’riy yo‘nalish	Badiiy vositalar	Tahliliy bosqichlar	Amaliy tavsiyalar
Vatan	Vatanparvarlik lirasi	Metafora, vizual tasvir, ritm	1. Vatanni shaxsiy qalb bilan bog‘lash 2. Yurak va yurt orasidagi metaforik uyg‘unlikni aniqlash 3. Tong va quyosh tasvirlari orqali hissiy rezonans yaratish	O‘quvchilarga vatan mavzusida ijodiy topshiriqlar berish, masalan, “Ona yurtim” mini-she’ri yaratish yoki rasm chizish

She'r nomi	She'riy yo'nalish	Badiiy vositalar	Tahliliy bosqichlar	Amaliy tavsiyalar
Axloq va fazilat	Axloqiy va tarbiyaviy qadriyatlar lirasi	Metafora, personifikatsiya, ritmik qurilish	1. Qalbning pokligi va inson ruhiyati tahlili 2. Axloqiy qadriyatlarni badiiy ifoda qilish 3. Hissiy rezonans yaratish	O'quvchilarga "Eng muhim axloqiy qadriyatlarim" mavzusida esse yozish, guruh muhokamasi yoki loyihalar yaratish
Tabiat va hayot	Tabiat lirasi, ekologik yo'nalish	Personifikatsiya, vizual tasvir, metafora, ritmik strukturasi	1. Tabiat elementlarini aniqlash va badiiy tahlil qilish 2. Inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlikni ko'rsatish 3. Vizual va ritmik tasvir orqali hissiy effekt yaratish	O'quvchilarga tabiat mavzusida rasmlar yoki maketlar yaratish, qisqa she'r yoki hikoya yozish, vizual material bilan taqdimot qilish
Umumiy tahlil	She'riyatning estetik va tarbiyaviy aspektlari	Metafora, personifikatsiya, vizual tasvir, ritm, lug'aviy boylik	1. She'rlarning mavzu va g'oya asoslarini aniqlash 2. Badiiy vositalar va ularning funksiyalarini tahlil qilish 3. She'riyatni hissiy va ilmiy jihatdan baholash	O'quvchilarga she'riy asarlarni tahlil qilish bo'yicha amaliy mashg'ulotlar, guruh ishlari, ijodiy loyiha vazifalari berish

Izoh:

Jadval har bir she'rning **yo'nalishi**, **badiiy xususiyatlari**, **tahliliy bosqichlari** va **amaliy tavsiyalarini** birlashtiradi.

Bu metod orqali o'quvchilar Ogahiyning adabiy merosini nafaqat estetik jihatdan, balki **ilmiy, tarbiyaviy va amaliy nuqtai nazardan** ham o'rganish imkoniga ega bo'ladi.

Har bir tahliliy bosqich o'quvchilarning **ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi**, dars jarayonini interaktiv va samarali qiladi.

XULOSA

Ogahiyning adabiy merosi o'zbek adabiyotida muhim o'rin tutadi va uning ijodida milliy qadriyatlar, insoniy fazilatlar hamda tabiat lirasi uyg'unlashgan. Shunday qilib, shoirning she'rlari nafaqat badiiy estetik tajriba, balki tarbiyaviy va ilmiy tahlil nuqtai nazaridan ham o'rganishga loyiqdir.

Tahliliy jadval orqali ko'rish mumkinki, "Vatan", "Axloq va fazilat" va "Tabiat va hayot" she'rlari har biri o'z yo'nalishi bo'yicha o'quvchi va tadqiqotchilar uchun chuqur tahlil imkoniyatini beradi. Metafora, personifikatsiya, ritm va vizual tasvirlar yordamida o'quvchilar hissiy va estetik tajribaga ega bo'ladilar, shuningdek, she'riyatni ilmiy va tarbiyaviy jihatdan baholashni o'rganadilar.

Amaliy tavsiyalar orqali Ogahiyning ijodi dars jarayonida faol o'rganilishi, guruh ishlari va loyiha asosida ijodiy topshiriqlar berilishi mumkin. Shu tariqa, shoirning adabiy merosi o'quvchilarda badiiy did, tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Ogahiyning adabiy merosi o'zbek adabiyotida she'riyatni chuqur anglash, badiiy va estetik qadriyatlarni baholash hamda o'quvchilarda ijodiy va tarbiyaviy ko'nikmalarni shakllantirish uchun mustahkam asos yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ogahiy, A. Ogahiyning she'riy va nasriy ijodi. Toshkent: Adabiyot va San'at Nashriyoti, 2021.
2. Nematova, S. Ogahiy va o'zbek adabiyoti: tarbiyaviy va axloqiy qadriyatlar. Samarqand: SamDU Nashriyoti, 2022.
3. Ismoilov, T. Tabiat lirasi va Ogahiy merosi. Buxoro: BuxDU Nashriyoti, 2022.

4. Qo'chqorov, A. Ogahiyning adabiy merosida badiiy va estetik qadriyatlar. Toshkent: Innovatsion Ta'lim Nashriyoti, 2023.
5. Rahmonov, F. Ogahiyning ijodiy yondashuvi va zamonaviy talqinlar. Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi Nashriyoti, 2023.